

Lokala miljömål för Vårgårda kommun

Storsjön i Horla. Foto: Ove Dahlgren

Antagna av kommunfullmäktige 2012-05-09, § 50

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Nationella miljökvalitetsmål.....	3
Regionala miljömål - Västra Götalands län.....	4
Lokala miljömål i Vårgårda	4
Visionen för Vårgårda.....	4
LUFT.....	5
Nationella mål.....	6
Övergripande mål för Vårgårda.....	6
Delmål för Vårgårda	7
VATTEN.....	7
Nationella mål.....	9
Övergripande mål för Vårgårda.....	9
Delmål för Vårgårda.....	9
LEVANDE SKOGAR.....	10
Nationellt mål.....	11
Övergripande mål för Vårgårda	11
Delmål för Vårgårda.....	11
ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP.....	11
Nationellt mål.....	11
Övergripande mål för Vårgårda	11
Delmål för Vårgårda.....	12
EN GOD BEBYGGD MILJÖ.....	12
Nationellt mål.....	12
Övergripande mål för Vårgårda	12
Delmål för Vårgårda.....	13
GIFTFRI MILJÖ.....	13
Nationellt mål.....	14
Övergripande mål för Vårgårda.....	14
Delmål för Vårgårda.....	14
SÄKER STRÅLMILJÖ	14
Nationellt mål.....	14
Övergripande mål för Vårgårda	14
Delmål för Vårgårda.....	15
SKYDDANDE OZONSKIKT.....	15
Nationellt mål.....	15
Övergripande mål för Vårgårda	15
Delmål för Vårgårda.....	15
ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV.....	15
Nationellt mål.....	16
Övergripande mål för Vårgårda	16
Delmål för Vårgårda.....	16
INFORMATION, UTBILDNING OCH ENGAGEMANG.....	16
Övergripande mål för Vårgårda.....	17
Delmål för Vårgårda.....	17
Uppföljning av miljömålen.....	17

Inledning

Lokala miljömål för Vårgårda fastställdes av kommunfullmäktige 2001. Miljömålsdokumentet anknyter i första hand till den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.

Begreppet hållbar utveckling baseras på definitionen från Världskommissionen för miljö och utveckling (även kallad Brundtland-kommissionen) – en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Detta innebär en samhällsutveckling som hushåller med tillgängliga naturresurser och som är anpassad efter biosfärens förmåga att tåla effekterna av människans aktiviteter. Hållbar utveckling förs bland annat fram i FN-dokumentet Riodeklarationen, Agenda 21 och Johannesburgdeklarationen, samt i den svenska strategin för hållbar utveckling.

På uppdrag av kommunstyrelsen har Samhällsbyggnadssektorn tagit fram ett förslag till reviderade miljömål. Enligt förslaget är Vårgårdas lokala miljömål aktualiserade och anpassade till andra styrdokument antagna av politiker i Vårgårda kommun.

De lokala miljömålen för Vårgårda kommun omfattar alla som bor eller verkar i kommunen, alltså kommunen som geografiskt område - inte bara Vårgårda kommun som organisation. Därför kan alla som bor eller verkar inom kommunen bidra till att miljömålen uppfylls.

Nationella miljö kvalitetsmål

Riksdagen antog i april 1999 femton nya miljö kvalitetsmål för Sverige. Dessa kompletterades med ett sextonde mål i november 2005. De är:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

De nationella miljö kvalitetsmålen beskriver tillstånd i miljön som krävs för en hållbar utveckling. Målen ska uppnås inom en generation. Det betyder att alla

viktiga åtgärder i Sverige ska vara genomförda till år 2020 – 2025 (2050 då det gäller klimatmålet).

Mer information hittar du på Miljömålsportalen (www.miljomal.nu)

Regionala miljömål - Västra Götalands län

Regionala miljömål är en anpassning av de nationella delmålen till Västra Götalandsregionen med utgångspunkt från miljötillståndet i regionen. Länsstyrelsen i Västra Götaland har ansvaret för den regionala miljötillsynen och för miljöanalys och övervakning i länet. 2003 antogs regionala miljömål för Västra Götalands län. De reviderades i mars 2008.

Västra Götalandsregionen har en politiskt antagen miljöstrategi med konkreta handlingsplaner som kan sägas vara en del i strävan att uppnå de regionala miljömålen. Regionen prioriterar ett antal insatsområden, som kommuner och andra aktörer vill samverka kring i Västra Götaland. De är energi, klimat, livsmedel, transporter och vatten.

Lokala miljömål i Vårgårda

Vårgårda kommun, liksom alla Sveriges kommuner, har det lokala ansvaret för en god livsmiljö. Därmed har kommunen också ansvar för att bidra till de nationella miljömålen. Samhällsplanering, information och utbildning, myndighetsarbete, demokratifrågor samt åtgärder i den kommunala verksamheten är några av de uppgifter som kommunen ansvarar för och som, från både nationellt och regionalt håll, betonas som viktiga för att nå miljömålen.

Visionen för Vårgårda

Kommunens översiktsplan samt andra styrdokument utgör underlag till reviderade lokala miljömål i Vårgårda. All kommunal verksamhet styrs av en ny vision för Vårgårda kommun som är fastställd av kommunfullmäktige 2010. Den nya visionen har satt fokus på befolkningstillväxt och den sträcker sig fram till år 2018. Av visionen framgår ett mål om att Vårgårda ska ha 12 500 invånare år 2018.

Visionsdokumentet lyfter fram fyra målområden som bedöms som särskilt viktiga för måluppfyllelsen och dessa är:

- Boende
- Miljö
- Skola
- Näringsliv

För att nå målen finns följande strategiska riktningar inom målområdet miljö som berör lokala miljömålen:

- Vårgårda ska vara en kommun med stark miljöprofil
- Vårgårda ska vara en kommun med vackra landskap och biologisk mångfald
- Vårgårda ska sträva efter klimatsmart byggande och boende inklusive lokaler för olika verksamheter

De lokala miljömålen i Vårgårda utgår från tidigare lokala miljömål och har anpassats till den nationella miljömålsstrukturen. Målen visar Vårgårdas

strävan att bidra till de nationella miljö kvalitetsmålen, de regionala målen och deras syfte. De lokala målen är i vissa fall en nedbrytning av nationella och regionala delmål. För Vårgårda kommun är mål 14 inte aktuellt.

Utgångspunkt för lokala miljömål är de mål som antogs av kommunfullmäktige år 2001. Basår för utsläpp, förbrukning etc är 2010 om inget annat anges.

I varje avsnitt kommer först en faktaruta, därefter de nationella miljömålen, övergripande mål för Vårgårda och delmål för Vårgårda. Delmålen är åtgärder eller tillstånd som leder i riktning mot de övergripande målen. För vissa av målen har den kommunala organisationen ett direkt ansvar för att målen uppfylls. För delmålen, där kommunen har mindre inflytande, är kommunens uppgift att informera om måltillståndet och samordna verksamheten och i vissa lägen driva på dem som har ansvaret.

Ansvarig verksamhetsnämnd i kommunen är kommunstyrelsen. Tidshorisonten är fem år om inget annat anges.

LUFT

Frisk luft

Bara naturlig försurning

Begränsad klimatpåverkan

Fakta

Växthusgaser inklusive koldioxid bidrar till att medeltemperaturen på jorden höjs. Kväveoxider verkar övergödande och försurande på mark och vatten. Svaveldioxid försurar mark och vatten och fräter på byggnadsmaterial. Flyktiga organiska ämnen bidrar till bildning av marknära ozon när solen lyser. Ozonet fräter på växtmaterial och sänker produktionen i jord- och skogsbruk.

Utsläpp till luft i Vårgårda kommun år 2009

Växthusgaser totalt 83.727 ton, varav transporter 51 % och energiförsörjning 5 %.

Koldioxid 51.464 ton, varav transporter 82 %. (1996 var utsläppet 45.000 ton, varav hälften från transporter).

Kväveoxider 241 ton, varav transporter 79 %. (1996 var utsläppet 200 ton, varav 85 % från transporter).

Svaveldioxid 3,17 ton, varav transporter 22 % och energiförsörjning 78 %. (1996 var utsläppet 10 ton, varav 69 % från bostäder).

Flyktiga organiska ämnen (VOC) 242 ton, varav transporter 22 % och energiförsörjning 13 %.

Andelen biobränsle i fjärrvärmeverket var 88,6 % år 2010.

Den totala energiförbrukningen i Vårgårda kommun år 2008 var 298.544 MWh. Härav stod el för 86.013 MWh (29 %), bensin för 50.696 MWh (17 %), diesel för 100.391 MWh (34 %) och eldningsolja 1 för 22.088 MWh (7 %). År 2011 står fjärrvärmens för 20.000 MWh, motsvarande 20.000 m³ eldningsolja, som till största delen ersatts med biobränsle.

Vårgårda kommun arbetar kontinuerligt med energieffektivisering, och har antagit en strategi med sex åtgärder för att minska energiförbrukningen i kommunens egna verksamheter.

Åtgärderna är:

1. att utnyttja finansieringsinstrument för energibesparingar, däribland avtal om energiprestanda, där mätbara och förutbestämda energibesparingar ställs som krav.
2. att köpa in utrustning på grundval av förteckningar som Statens energimyndighet tillhandahåller och som innehåller energieffektiva produktspecifikationer för olika kategorier av utrustning
3. att köpa in utrustning med effektiv energianvändning i alla lägen, även i viloläge
4. att byta ut eller modifiera befintlig utrustning med den utrustning som avses i 2 och 3
5. att utnyttja energibesiktningar och genomföra rekommendationerna i dessa, eller
6. att köpa in eller hyra energieffektiva byggnader eller delar av dessa, eller vidta åtgärder för att göra byggnader som myndigheten redan äger eller hyr mer energieffektiva.

Fastställda mål för andelen gasdrivna fordon i kommunens tjänst är 30 % år 2012 och 40 % år 2013.

Källor: Naturvårdsverket, Statistiska Centralbyrån och Vårgårda kommun.

Nationella mål

- Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.
- De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.
- Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Övergripande mål för Vårgårda

- Kontinuerlig minskning av den totala energiåtgången per invånare i kommunen. Målet måste dock sättas i relation till invånarantal och företagens produktionsmängder. Basår är 2010.
- Kontinuerlig ökning av andelen förnyelsebara bränslen.
- Kontinuerlig minskning av utsläppen till luften av ämnen som ger negativa hälsoeffekter (främst sot, partiklar, flyktiga organiska föreningar, svaveldioxid samt kväveoxider).
- Kontinuerlig minskning av utsläpp av försurande ämnen (främst svaveldioxid och kväveoxider) och växthusgaser (främst koldioxid).

- Kommunen ska beakta energihushållningsaspekter vid all fysisk planering.
- I Vårgårda ska inga fossila bränslen förbrukas år 2030.
- Kommunen ska kontinuerligt verka för utökad och förbättrad kollektivtrafik.

Delmål för Vårgårda

- Kontinuerlig minskning av utsläppen av växthusgaser.
- Fortsatt medverkan i Luft i Västs samordnade mätningar.
- Fortsatt aktivt arbete med energirådgivning internt och externt i kommunen.
- Kontinuerlig ökning av antalet fastigheter anslutna till fjärrvärmenätet.
- Årliga informationskampanjer för hänsynsfull vedeldning.
- Antalet tjänsteresor med kollektivtrafik ska öka kontinuerligt för kommunens anställda och förtroendevalda.
- Kontinuerlig ökning av antalet biogasdrivna bilar i kommunens förvaltning
- Fortsatt arbete med översyn av energisparande åtgärder inom de kommunägda fastigheterna.

Kommentar: Arbete med en vindbruksplan för kommunen pågår, se förteckning över plandokument på sidan 21.

VATTEN

Grundvatten av god kvalitet

Levande sjöar och vattendrag

Myllrande våtmarker

Ingen övergödning

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Fakta

Kommunens vattenförsörjning bygger på grundvatten. I allmänhet har grundvattnet god kvalitet. Problem med försurat grundvatten förekommer framför allt i kommunens södra och nordvästra delar. Ungefär hälften av kommuninvånarna har kommunalt dricksvatten, övriga har enskilda brunnar.

Kommunala vattentäkter finns i Storehagen, Algutstorp och Östadvallen. Av Länsstyrelsen fastställda skyddsområden finns för Storehagen och Algutstorp. Arbete pågår med att utvidga dessa områden. Planer finns på att lägga ned vattentäkten i Östadvallen och föra över vatten från Storehagen och Algutstorp i stället. Enskilda stora vattentäkter finns i Hol och Horla.

I kommunen finns 85 sjöar som är större än ett hektar. De största sjöarna är Säven, Ornungasjön och Kvinnestadsjön. Övriga sjöar ligger huvudsakligen i skogsmarkerna i norr och sydväst. De största åarna är Sävån, Nossan, Kyllingsån och Svartån.

Säven har en artrik fiskfauna med värdefulla bestånd av bl a gös, sik och kräftor. Säveån har många natur- och kulturvärden. Inventering av dessa pågår med syfte att underlätta fiskvandring och utveckla landsbygdsnärningar. Säven och många mindre skogssjöar i vattensystemet hyser häckande storlom. Populationen är av betydelse för arten i Europa.

Sjöar som är av regionalt intresse för fritidsfiske är Ornungasjön, Kvinnestadsjön, Mörkabosjön, Lenalången, Klevasjön och Frösjön.

En del sjöar i skogsområden högt upp i vattensystemen är försurningsskadade. Genom kalkning hålls sjöarna och en del vattendrag levande. De sjöar som kalkas är värdefulla för natur, friluftsliv och fiske. År 2010 spreds ca 270 ton kalk. Sjöar som har vägförbindelse kalkas med båt, övriga kalkas med helikopter.

80 % av våtmarkerna består av mossar. Resten är kärr och vattennära våtmarker. Dominerande ingrepp i våtmarker är dikning, torvtäkt och kraftledning. Länsstyrelsen har inventerat 38 våtmarker. Av dessa är tre helt orörda och extra värdefulla (klass 1). De är Lärkemossen och Storemossen (1.031 ha), Björnemossen m fl (294 ha) och Kärtareds mader (52 ha). 13 våtmarker har högt värde (klass 2). Säveån och Nossan är mest påverkade av övergödning, framför allt av fosfor. Källor till fosforutsläpp är främst enskilda avlopp och jordbruksmark.

År 2011 påbörjades en inventering av alla enskilda avlopp, ca 1.500, i kommunen. Målet är att alla avlopp ska vara inventerade år 2018. Inventeringen är en följd av EU:s vattendirektiv, som säger att alla sjöar och vattendrag ska ha god ekologisk status senast år 2021.

I kommunens fysiska planering ska hänsyn tas till de miljö kvalitetsnormer som Vattenmyndigheten har fastställt.

Vårgårda kommun är medlem i Anten-Mjörnkommittén, som är ett samarbetsorgan mellan kommunerna Alingsås, Lerum och Vårgårda, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Göta älvs vattenvårdsförbund, Antens och Mjörns fiskevårdsområden, Lantbrukarnas riksförbund, Naturskyddsföreningen och Alingsås sportfiskeförening. Syftet med kommitténs arbete är att minska närsaltbelastningen till sjöarna.

Vattenmyndighetens miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten ska uppfyllas år 2021, då normen ”God ekologisk status” ska vara uppfylld. (Definitionen av god ekologisk status är på över 100 sidor och kan inte tas med här). För kommunen juridiskt bindande beslut har fattats genom vattenmyndighetens åtgärdsplaner för Säveån och Nossan. De vattendrag som inte uppfyller kraven är Kyllingsån och Ånskån (miljögifter, vandringshinder och främmande arter), Svartån (övergödning, försurning och miljögifter), Säveån (miljögifter, flödesförändringar och vandringshinder) och Nossan (övergödning, flödesförändringar och miljögifter).

Kommunen i samarbete med Alingsås kommun och lokala miljöorganisationer har fått bidrag från Länsstyrelsen till ett lokalt naturvårdsprojekt i Säveån uppströms Mjörn. Projektet innebär inventering av fisk och musslor och tänkbara lek- och uppväxtplatser för dem. Avsikten är att göra en förstudie som underlag

för åtgärder för förbättringar, till exempel att i samarbete med kraftintressenter göra fiskvägar vid vandringshinder.

Källor: VA-avdelningen, Länsstyrelsen och Vattenmyndigheten.

Nationella mål

- Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.
- Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas
- Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden
- Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Övergripande mål för Vårgårda

- Grundvattentillgångar av betydelse för den framtida vattenförsörjningen ska, då de behöver tas i bruk, vara bevarade i sådant skick att de utgör en användbar naturresurs.
- Grundvattenkvaliteten ska inte påverkas negativt av mänskliga aktiviteter.
- Sjöars, stränders och vattendrags stora värden för natur- och kulturupplevelser samt bad och friluftsliv ska värnas.
- Fiskar och andra arter som lever i, eller är direkt beroende av sjöar och vattendrag, ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd utan hinder av föroreningar, vandringshinder, regleringar eller andra störningar.
- Värdefulla våtmarker ska bevaras.
- Halter av gödande ämnen (fosfor och kväve) i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Delmål för Vårgårda

- År 2014 har kommunen fastställt en kommunal vattenförsörjningsplan.
- Fortsatt kalkning av sjöar och vattendrag som kalkas idag så länge detta behövs för att upprätthålla en god vattenkvalitet (pH minst 6,0 och alkalinitet minst 0,05 milliekvivalenter per liter).
- Ny bebyggelse i strandnära lägen lokaliseras till ett fåtal platser genom detaljplaneläggning.
- År 2018 ska alla enskilda avlopp i kommunen vara inventerade.
- År 2021 ska alla enskilda avlopp i kommunen uppfylla kraven i Naturvårdsverkets allmänna råd.
- Vid tillsyn av areella näringar prioriteras företag belägna i anslutning till Sæveån, Nossan, Ornungasjön, Kvinnestadsjön och Säven.

- Våtmarker som i Länsstyrelsens inventering 1993 utpekats som objekt med särskilt högt naturvärde (klass I) och högt naturvärde (klass II) ska skyddas från exploatering och negativ påverkan.
- Totalfosforhalten i Säveån ska vara högst 30 µg/l (flödesvägt), kvävehalten i Säveån ska minska i takt med fosforhalterna. (Kontrollen sköts av Göta älvs vattenvårdsförbund. Årliga rapporter publiceras.)

LEVANDE SKOGAR

Fakta

Skogsmarksarealen i Vårgårda kommun är 23.291 ha, 52 % av ytan. Arealen tätortsnära skog är 850 ha, 771 m² per invånare. Av denna areal utgörs 30 ha av nyckelbiotoper, 3 ha av biotopskydd, 25 ha av naturreservat, 10 ha av naturvårdsavtal. Antalet skogsägare är 976. 22.000 ha har privata ägare, resten är i allmän ägo.

Lövskogar i klass 1 (högsta naturvärde) enligt Länsstyrelsens inventering finns i Siene, Sällershög, Mångsholm och Landa. I kommunen finns flera välskötta ekhagar med grova träd. Särskilt värdefulla och vidsträckta ekhagar finns vid Mångsholm och Tubbetorp. Runt Asklanda kyrka finns en grupp gamla ekar. I anslutning till Asklanda kyrka finns det värdefulla ekobjektet Sällershög.

I kommunen finns naturreservaten :

Lärkemosse (högmosse med värdefull flora och fauna av riksintresse för naturvård), **Yxnås** (ålderdomligt odlingslandskap med gamla traditionella brukningsformer), **Tånga hed** (rest av Västsveriges utbredda hedlandskap, blååtelfukthed, ljunghed, hårt utnyttjade, skoglösa utmarker, ”svältor”), **Mångsholm** (ekhagar), **Ljungås**, (månghundraårig komplett brukningsmiljö med hus, inägor och skog som delvis betas och har lämnats för fri utveckling) och **Tränningen** (orörda gammelskogar, myrmarker och flera sjöar. Några av tallarna är 160 år gamla).

Natura 2000-områden (områden som skyddas enligt EU:s fågel- respektive habitatdirektiv) är: **Lärkemosse**, **Mångsholm**, **Tånga hed**, **Lida** (betesmark vid å), **Yxnås** och **Holtsäckra** (slätteräng, hagmark).

Kommunen har möjlighet att bilda natur- eller kulturresevat. För att tillgodose kommuninvånarnas behov av friluftsliv och naturupplevelser bör kommunen utnyttja denna möjlighet. Ett lämpligt objekt att börja med är Ekhagen i Algutstorp. Den har så stora värden för biologisk mångfald, naturvård och friluftsliv att den bör bevaras för framtiden.

Källor: Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

Nationellt mål

- Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Övergripande mål för Vårgårda

- En uthållig biologisk produktion samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och natur- och friluftsentressen värnas.

Delmål för Vårgårda

- Genom fortsatt framsynt arbete med naturvårdsfrågor ska kommunen stärka den positiva bilden av kommunen som en attraktiv kommun att bosätta sig i och verka i.
- Kommunen ska medverka i skogsvårdsprojekt och därmed öka möjligheterna att få bidrag från Skogsstyrelsen för kompetensutveckling, natur- och kulturvårdsåtgärder, plantering och röjning av ädellövskog (alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn), samt fri rådgivning och utsyning i samband med dessa åtgärder.

ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

Fakta

Åkerarealen i Vårgårda kommun är 8.234 ha, 18,5 % av ytan. Slätter- och betesvall finns på 4.030 ha. År 2008 var 760 ha jordbruksmark KRAV-godkänd.

År 2008 betalade Länsstyrelsen ut miljöstöd till 928 ha betesmark varav 281 ha med särskilda värden. 16 ha slätterängar fick stöd, härav 6 ha med särskilda värden. Ängs- och hagmarker som inte sköts på traditionellt sätt växer snabbt igen därför att de växtarter som trivs där är konkurrenssvaga och slås ut när hävden upphör.

Vårgårda kommun har antagit en upphandlingspolicy. I den sägs att kommunen i varje upphandling ska verka för att miljöhänsyn tas genom att så miljövänliga produkter och tjänster som möjligt väljs och deras kostnader bedöms i relation till övriga kriterier. Miljökraven utgår från nationella, regionala och lokala miljömål samt olika verktyg, till exempel EKV-verktyget, som är framtaget av delegationen för ekologisk hållbarhet.

Källor: Jordbruksverket och Vårgårda kommun.

Nationellt mål

- Odlingsskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Övergripande mål för Vårgårda

- Uthållig produktion av jordbruksprodukter samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Delmål för Vårgårda

- Miljöhänsyn tas vid upphandling av livsmedel.
- I kommunala kök ska andelen ekologiskt certifierade livsmedel utgöra 25 % år 2018.

EN GOD BEBYGGD MILJÖ

Fakta

God bebyggd miljö handlar om boendemiljön. De vanligaste störningarna för boende är buller och luftföroreningar, framför allt från trafik. Andra problem är radon, en radioaktiv ädelgas som finns i en del byggnadsmaterial och avges från vissa marktyper, samt fuktskador som orsakar mögelbildning. Radon anses orsaka 500 fall av lungcancer per år. Mögel inomhus kan förvärra allergier och orsaka trötthet och luftvägsbesvär.

En god boendemiljö förutsätter att avloppsvatten tas om hand och att avfall av olika slag transporteras bort för omhändertagande.

Avfall deponeras inte längre på Tumbergs avfallsupplag. År 2010 sorterades där 14.472 ton avfall, mindre än 10.000 ton mellanlagrades. 1.074 ton park- och trädgårdsavfall togs emot. Grovt ris flisas, övrigt komposteras. 2.100 ton oljeförorenad jord komposterades. 17 ton farligt avfall mellanlagrades.

Avloppsreningsverket i Hjultorp tar emot avloppsvatten från Vårgårda samhälle, Lagmansholms tätort, Lantmännen Doggys fabrik och lakvatten från Tumbergs avfallsupplag. Verket tar också emot externslam från Östadkulle avloppsreningsverk och slam från slamavskiljare på landsbygden. Utbyggnad av kapaciteten pågår för att möta en ökad belastning när folkmängden ökar.

Avloppsreningsverket i Östadkulle tar emot avloppsvatten från Östadkulle tätort. Planer finns på att lägga ned verket och leda avloppsvattnet till Hjultorps avloppsreningsverk.

Källor: VA-avdelningen, renhållningsavdelningen, Strålsäkerhetsmyndigheten.

Nationellt mål

- Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Övergripande mål för Vårgårda

- Avfall och restprodukter ska återföras i kretsloppet på ett sätt så att miljön inte tillförs giftiga eller svårnedbrytbara ämnen.
- Den totala mängden avfall och avfallets farlighet ska minska.
- Tätortsnära natur- och rekreationsområden ska värnas.
- Människor ska inte utsättas för skadliga luftföroreningar, bullerstörningar, radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.
- Ventilationssystemen i alla byggnader ska ge en tillfredsställande luftkvalitet.

- Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Delmål för Vårgårda

- Högst 500 meters promenadavstånd till närmaste grönområde för boende i detaljplanelagda områden.
- 2013 ska kommunfullmäktige anta en avfallsplan.
- Utbyggnad av separata ledningar för dagvatten och avlopps- vatten i kommunens nät ska vara färdig 2020. Inventering av nätet ska göras och resultera i en prioriteringsordning av olika områden.
- År 2015 ska alla abonnenter erbjudas insamling av matavfall för rötning.
- Kyllingsåns och Säveåns närområden ska rustas upp och göras mer tillgängliga för allmänheten.

GIFTFRI MILJÖ

Fakta

Någon statistik över försålda bekämpningsmedel i Vårgårda kommun finns inte tillgänglig. Kemikalieinspektionen sammanställer statistik för hela landet.

Här kommer en jämförelse av försäljningen i genomsnitt åren 1981 – 1985 med 2010 års försäljning av bekämpningsmedel. Enheten är verksam substans i ton.

Användarkategori	1981 – 1985	2010	2010 i % av 1981 – 1985
Jordbruk	4.385	1.473	34
Skogsbruk	24	27	113
Frukt och trädgård	152	92	61
Industri	8.153	6.566	81
Hushållskonsumtion	832	458	55
Totalt	13.546	8.616	64

Ökningen av försäljningen till skogsbruket beror främst på en kraftig ökning i försäljningen av ogräsmedel. Medlen sprids framförallt på åkermark som beskogas, i energiskog och i skogsplantaskolor.

I hemträdgårdar är det volymmässigt största ämnet järn(II) sulfatheptahydrat, som ingår i mossmedel. Under 2010 såldes 203 ton järn(II) sulfatheptahydrat, en minskning med drygt 64 ton jämfört med 2009.

Från 2009 till 2010 har den totala försäljningen av ättiksyra för såväl yrkesmässig som privat användning mot ogräs ökat med 21 ton till 209 ton.

Vårgårda kommun har antagit en upphandlingspolicy. I den sägs att kommunen i varje upphandling ska verka för att miljöhänsyn tas genom att så miljövänliga produkter och tjänster som möjligt väljs och deras kostnader bedöms i relation till övriga kriterier. Miljökraven utgår från nationella, regionala och lokala miljömål samt olika verktyg, till exempel EKV-verktyget, som är framtaget av delegationen för ekologisk hållbarhet.

Källor: Kemikalieinspektionen och Vårgårda kommun.

Nationellt mål

- Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

Övergripande mål för Vårgårda

- Kemiska ämnen och metaller som skapats eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller miljön.

Delmål för Vårgårda

- Miljöhänsyn tas vid upphandling av kemiska produkter.
- På kommunens hemsida ska finnas aktuell information om bekämpningsmedel och hushållens kemikalier.
- Riktad information via VA-fakturan om hushållskemikalier till alla abonnenter.
- År 2014 ska en ny kommunal handlingsplan för förorenade områden fastställas av kommunstyrelsen.

SÄKER STRÅLMILJÖ

Fakta

En utredning som genomfördes på 1980-talet visar att radonavgången från marken är låg inom större delen av kommunen. Förhöjda radonhalter förekommer i områden med blottad granitisk berggrund, till exempel strax öster om Vårgårda tätort. Radon avges också från smala gångar av pegmatit, som förekommer på enstaka ställen i kommunen. Som tänkbar högradonmark brukar man också ange vålluftade sand- och grusjordar.

En mindre andel av småhusen och flerfamiljshusen i kommunen är byggda av blåbetong. För höga radonhalter (över 200 Bq/m³) har uppmätts i 15 % av småhusen och en fjärdedel av flerfamiljshusen. Radonsanering har utförts i de flesta flerfamiljshusen och drygt en tredjedel av småhusen.

Senast år 2020 ska alla bostäder i Sverige ha en radonhalt på högst 200 Bq/m³.

Källor: Vårgårda kommun och Socialstyrelsen.

Nationellt mål

- Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Övergripande mål för Vårgårda

- Människor ska skyddas mot stråldoser så långt det är tekniskt möjligt och hälsomässigt motiverat.
- Myndighetsnämnden bygg och miljö ska kontinuerligt följa upp forskning kring risker i samband med magnetfält orsakade av t.ex. kraftledningar och antenner.

Delmål för Vårgårda

- Nya bostäder, skolor och förskolor ska placeras så att de har betryggande avstånd till kraftledningar, mottagningsstationer och transformatorer.
- Löpande information om riskerna med solarieanvändning.
- Förmedla kunskap om riskerna med radon och vara husägare behjälpliga med radonmätningar.

SKYDDANDE OZONSKIKT

Fakta

Ozonskiktet i atmosfären skyddar oss från skadlig ultraviolett strålning. Om ozonskiktet tunnas ut riskeras människors hälsa, bland annat förväntas en kraftig ökning av hudcancer och grå starr. Globalt sett är ozonskiktet tunnast vid ekvatorn och tjockare mot högre breddgrader. Över Antarktis är ozonskiktet något tunnare än över ekvatorn. Enligt SMHI har nedbrytningen av ozonskiktet stannat av. Återhämtningstiden är lång. Naturvårdsverket tror att ozonskiktet över Sverige är helt läkt år 2050.

De ämnen som bryter ned ozon är framför allt halogenerade kolväten, så kallade freoner. De finns som köldmedium i kylar och frysar och i viss skumplast. Freonanvändningen har minskat kraftigt genom internationella beslut. Övergång har skett till mindre farliga kolväten. Riksdagen har antagit en avvecklingsplan för de farligaste freonerna, CFC. Övergång sker till mindre farliga, HCFC. Detta är ingen lösning, på sikt måste även HCFC bort.

Regeringen har beslutat att kommunerna ska ansvara för att innehållet av CFC i kyl- och frysanläggningar, inklusive isoleringsmaterial, ska tas om hand.

Källor: SMHI, Naturvårdsverket och Regeringen.

Nationellt mål

- Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Övergripande mål för Vårgårda

- Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen skall vara så litet som möjligt.

Delmål för Vårgårda

- Krav på åtgärder ska ställas på ägare till rapporteringsskyldiga köldmedieanläggningar (mer än 10 kg) då anläggningarna har läckt mer än 5 % av köldmedieinnehållet.

ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Fakta

Synen på biologisk mångfald och dess betydelse har ändrats sedan begreppet myntades på 1980-talet. Biologisk mångfald är gener, arter och deras samverkan

samt vad de gör till nytta för ekosystemen som att rena vatten och luft, binda jorden och pollinera våra grödor.

Sveriges biologiska mångfald i dag är resultatet av klimat, geologiska förutsättningar och människans olika verksamheter. Många av våra växter och djur, som idag är hotade, är på olika sätt gynnade eller till och med beroende av att landskapet hävdas. Omläggningen av jord- och skogsbruket under det senaste seklet avspeglar sig i vilka arter som har blivit vanligare och vilka som har blivit sällsynta. Vi vet att äldre brukningsmetoder har skapat en rik biologisk mångfald.

För att bevara och hållbart nyttja vår biologiska mångfald görs en mängd insatser och värdefull natur skyddas genom Natura 2000-nätverket, våra nationalparker och naturreservat. Det stora arbetet med att kartlägga Sveriges fauna och flora (artprojektet) är en viktig del i förvaltningen av den biologiska mångfalden, vilket också de åtgärdsprogram för att bevara våra mest hotade arter som Naturvårdsverket tar fram och genomför tillsammans med andra centrala och regionala myndigheter.

Biologisk mångfald ska vägas in i strategiska miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar.

Källa: Miljömålsportalen.

Nationellt mål

- Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Övergripande mål för Vårgårda

- I kommunens fysiska planering ska beaktas att värdekärnor bevaras och att spridningsvägar för växter och djur inte skärs av.
- Kommunen medverkar i Länsstyrelsens arbete med regionala landskapsplaner.

Delmål för Vårgårda

- Kommunen ska medverka i olika projekt som främjar ett rikt växt- och djurliv.

INFORMATION, UTBILDNING OCH ENGAGEMANG

Synpunkter

Miljöproblemen beror till allra största delen på människors beteende och konsumtionsvanor. Lösningen nås genom att den enskilde själv kommer till insikt om vad som är bäst för miljön och handlar därefter. Enbart kunskaper räcker inte,

men är nödvändiga. Det ska också vara lätt att bete sig ”miljövänligt”, och kommunens förtroendevalda och anställda måste gå före med gott exempel. Därför behövs utbildning för alla förtroendevalda och anställda i kommunen och information till kommuninvånarna.

Informationsansvariga i förvaltningen bör få i uppdrag att via hemsidan och alla andra möjliga media informera kommunmedlemmarna om nyheter som påverkar miljön i kommunen.

Internt i förvaltningen bör utbildning i miljökunskap ges åt alla förtroendevalda och anställda. Utbildningen bör vara ganska kort och återkomma varje år.

Egentligen är miljövard inte så svårt. Det som är svårast är den mentala omställningen, att tänka på att allt vi gör är positivt eller negativt för miljön.

Övergripande mål för Vårgårda

- Medvetande hos alla kommuninvånare om hur våra handlingar påverkar miljön.

Delmål för Vårgårda

- Löpande information på kommunens hemsida om miljön i Vårgårda.
- Alla anställda och förtroendevalda ska utbildas inom miljöområdet för att bidra till att miljömål och vision om att vara en ledande miljökommun uppnås.
- Vårgårdas skolor ska vara aktiva i miljöarbetet.
- Vårgårda kommun arbetar med hållbar upphandling.
- Alla skolor ska ha tillgång till studieobjekt i närområdet för utbildningsändamål.

Förteckning över plandokument som ska upprättas av kommunen för att uppnå miljömålen:

Namn	Uppdrag från KS	Antagande
Vindbruksplan	2010	2013
Vattenförsörjningsplan	2012	2014
Avfallsplan	2012	2013
Handlingsplan för förorenade områden	2012	2014

Projekt:

Namn	Början	Slut
Avloppsinventering	2011	2018
Utbyggnad av dagvattenledningar	2012	2020
Öka attraktionskraften hos Kyllingsån och Säveån i Vårgårda tätort	2014	2014

Uppföljning av miljömålen

Verksamhetsansvariga gör en avstämning mot miljömålen i sin verksamhetsredovisning.